

повертається, якщо читачем не порушуються правила користуванням.

10. За користування книгами сплачується 3 крб. на місяць і кожного разу видається одна книга.

11. Читачів, які не повернули книгу в зазначений термін, штрафують на 10 коп. за кожен пропущений день, а після п'яти днів в подвійному розмірі.

12. Якщо читач не повернув книгу або пошкодив її, він зобов'язаний замінити на таку ж, або відшкодувати її вартість. За особливо цінні або рідкісні книги відшкодується в десятикратному розмірі. Питання відшкодування в три-, чи п'ятикратному розмірі вирішує бібліотекар.

13. Ті, хто не повертає книги в означений термін, або пошкоджені, і не бажають платити за це, в примусовому порядку підлягають адміністративним заходам».

За час окупації обладнання бібліотеки та її каталоги було знищено. Матеріальні збитки склали 792 750 крб.

Відразу після визволення міста 8 січня 1944 року почалася інтенсивна робота з відродження закладів культури. Відновлювалася регулярна діяльність бібліотек, упорядковувалися їхні приміщення, книжковий фонд, розгорталася масова робота серед населення. Вже наприкінці року гостинно відчинили двері для читачів відбудовані 30 бібліотек, 762 хати-читальні.

У момент вигнання загарбників обласна бібліотека знаходилася у приміщенні архіву, куди була перевезена фашистами в 1943 році. Тому важливим завданням було її повернення у своє приміщення. Директором закладу в той час була І. Косовська.

До кінця квітня 1944 р. закінчилось переселення фонду книгозбірні, після чого в рекордно короткий термін його було розставлено на полицях і з 1 травня 1944 р. бібліотека гостинно відкрила свої двері для читачів.

БІБЛІОТЕЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК м. КИЄВА

У 2002 році на виконання Указу Президента було затверджено Програму розвитку краєзнавства на період до 2010 року (Постанова КМУ від 10.06.2002 р. № 789). Прийняття цього документа дало потужний поштовх розвитку бібліотечного краєзнавства. Сьогодні практично кожна публічна бібліотека м. Києва вважає цей напрям одним із пріоритетних у своїй роботі, адже саме краєзнавча діяльність дозволяє виділити книгозбірню з числа схожих, зробити її унікальною, особливою.

Наразі фонди краєзнавчих документів публічних бібліотек столиці представлені традиційними і електронними виданнями. Зберігається тут і немало раритетних документів. У фондах Публічної бібліотеки імені Лесі Українки є рідкісні видання з історії Києва та України XIX – поч. XX ст., серед них: «Описание Киева» Н. Закревського (1868), «Киев теперь и прежде» М. Захарченка (1888), «Київ та його околиця в історії і пам'ятках» (1926) та ін. У бібліотеці «Деміївська» ЦБС Голосіївського району можна ознайомитися з альбомом листівок з видами дореволюційного Києва, що був подарований книгозбірні її користувачем.

До того ж, кожна бібліотека м. Києва має електронні видання краєзнавчого характеру з доступом у локальному режимі, зокрема, компакт-диск «Київ. Історична енциклопедія з найдавніших часів до 17 століття» (К., 2000).

Основними джерелами надходження документів краєзнавчої тематики є централізоване комплектування бібліотек (за кошти міського бюджету), придбання та передплата регіональних видань (переважно за кошти районних бюджетів), подарунки від благодійників та користувачів. Доповненням до фонду краєзнавчих документів є самостійно зібрані та створені інформаційні ресурси: конволюти, інформ-досьє, інформаційні стенди, різноманітні інформаційно-бібліографічні посібники, краєзнавчі дослідження і розвідки працівників та користувачів книгозбірень.

Із появою у бібліотеках доступу до Інтернету багато матеріалів, що розміщені в ньому, стають доступними в найширшому сенсі й мають право розглядатися як частина краєзнавчих інформаційних ресурсів. Так, краєзнавчі сторінки сайтів бібліотек включають великий фактографічний матеріал із різних аспектів життя Києва.

Сьогодні зростає попит на краєзнавчу бібліографічну інформацію, поширювану саме в електронній формі, у

виді окремих каталогів або фрагментів баз даних.

О. Романюк

З 1992 року ведеться електронний каталог (<http://212.1.70.66:8991/F>) Публічної бібліотеки імені Лесі Українки, котрий вміщує близько 20 тис. записів документів, що розкривають історію і сьогодення Києва. Електронні краєзнавчі бази даних створені та постійно поповнюються в ЦБС Голосіївського, Деснянського, Дніпровського, Оболонського, Печерського та Шевченківського районів. Звичайно, при формуванні цих БД районними ЦБС найбільше уваги приділяється повноті відображення матеріалів місцевого друку та про район. До прикладу, краєзнавча БД ЦБС Голосіївського району вміщує до 4 тис. записів. Частково краєзнавча інформація відображена на сайтах ЦРБ Голосіївського (<http://www.gcls.iatp.org.ua/>), Дарницького (<http://www.darnitsa.lib.kiev.ua/>), Печерського (<http://www.libss.kiev.ua/>), Оболонського (<http://ocls.kyivlib.org.ua/>) та Шевченківського (<http://shevcbs.kiev.ua/>) районів, але в масштабах Києва це повинно бути в кожній ЦБС. У подальшому об'єднання краєзнавчих електронних баз даних в єдину мережу дозволить створити єдиний краєзнавчий банк даних, завдяки чому користувачі зможуть у будь-якій базі знайти необхідну інформацію.

Звичайно, розробка ефективної зведеної електронної пошукової системи вимагає методично-технічного забезпечення робіт, координації, технічного супроводу, створення систем передавання, експортування даних із електронних баз. Через практичну відсутність у публічних бібліотеках належного кадрового забезпечення сьогодні це є досить серйозною проблемою.

У традиційних краєзнавчих картотеках, що ведуться кожною міською публічною бібліотекою, застосовуються топографічні, персональні та тематичні рубрики в межах кожного розділу. Виділяються назви історичних місцевостей столиці та районів, промислових підприємств, медичних установ, навчальних закладів, пам'ятних місць, імена видатних особистостей – уродженців Києва, історичних осіб, життя яких пов'язане з містом, керівників столичної влади, меценатів, письменників та митців. Ведеться самостійна картотека (або у структурі краєзнавчої картотеки виділяється розділ) «... район на сторінках преси».

Краєзнавчі картотеки доповнюються тематичними. Наприклад, у ЦБС Подільського району з 2001 року ведеться тематична картотека «Поділ у творах художньої літератури та образотворчого мистецтва», яка сьогодні включає близько 700 записів. Тематична картотека «Рідного міста співці (Київ у художніх творах)» сформована в ЦБС Дарницького району.

Надзвичайно велике значення для оперативного задоволення запитів краєзнавчої тематики має архів виконаних тематичних та фактографічних довідок. Суттєву допомогу в організації оперативної інформаційної роботи з питань краєзнавства мають сформовані тематичні папки документів, присвячених визначним місцям Києва, його видатним людям, духовним святиням, різним установам та навчальним закладам.

Інформаційна краєзнавча робота кожної книгозбірні починається з її інформаційної зони. В публічних бібліотеках Києва це куточки, стенди, стелажі, що містять відомості про заклад, його послуги, об'яви та вітання зі святами, днями народження активних користувачів, акціями, що відбуваються у місті та районі. Розміщуються тут

ділова контактна інформація щодо району та міста; відомості про людей, іменами яких славиться район; телефони соціальної служби; склад держадміністрації, години прийому її підрозділів; адреси спеціалізованих шкіл, місць відпочинку і т. ін.

Традиційно проводяться бібліотеками напередодні Дня Києва загальносистемні Дні краєзнавства. Ця надзвичайно дієва комплексна форма інформаційної роботи є популярною серед різних груп користувачів. Як правило, Дні краєзнавства присвячуються історії Києва та його місцевостей. При відзначенні ювілейних дат, пов'язаних з історією окремих районів Києва, ці заходи входять у програму загальнорайонних святкувань. Так, День краєзнавства «Відомі адреси на карті Шевченківського району» бібліотека ім. М. Костомарова провела з нагоди 70-річчя району.

Комплекс заходів, присвячених життю та діяльності видатних постатей світової культури – уродженців Києва, цього року організовано за програмою загальносистемного Дня краєзнавства «Культурне дерево світу з київського коріння» у бібліотеках Солом'янського району.

**Культурне дерево світу з київського коріння
Програма проведення Дня краєзнавства**

Назва заходу	Форма проведення	Місце проведення
«Київська зіркова галерея в інтер'єрі світу»	Книжково-ілюстративна виставка	ЦРБ ім. М. Достоєвського
«У великі світи з Дніпрових берегів»	Літературно-інформаційна подорож	ЦРБ ім. М. Достоєвського
«Пішли у світ із Київських воріт»	Біобібліографічний список	ЦРБ ім. М. Достоєвського
«Серж із Києва – українець до кінця»	Вечір-портрет Сержа Лифаря	Бібліотека ім. М. Реріха
«Його зірка зійшла під київським небом: О. Вертинський»	Літературно-музичний вечір	Бібліотека ім. О. Новикова-Прибоя»
«Рейнгольд Глієр і світова музика»	Літературно-музичний вечір	Бібліотека ім. В. Чкалова
«Кияни у Голівуді»	Кінематографічне знайомство	Бібліотека ім. М. Бажана
«Світовий кінематограф з київських вулиць»	Літературно-музичний вечір	Бібліотека ім. О. Довженка
«В Україну повернувся у пам'яті й граніті»	Вечір-портрет І. Сікорського	Бібліотека № 11
«Філософ з київської коліски: М. Бердяєв»	Інформаційна година	Бібліотека ім. О. Гончара
«Загублений рай Михайла Булгакова»	Літературна година	Бібліотека ім. М. Лермонтова
«Чарівник і друг дітей М. Носов»	Гра-подорож	Бібліотека ім. В. Чапаєва
«Київська муза Казимира Малевича»	Мистецька година	Бібліотека ім. В. Кудряшова
«Київські адреси парижанина Віктора Некрасова»	Літературно-краєзнавча година	Бібліотека ім. І. Багряного
«Світова вершина Володимира Горовиця»	Літературно-музична година	Бібліотека ім. О. Донченка
«Київські сторінки біографій російських кінозірок»	Мистецький калейдоскоп	Бібліотека № 15
«Він народився танцюристом: Серж Лифар»	Літературна година	Бібліотека ім. П. Вершигори

Дні інформації проводяться на актуальні теми сьогоднішнього дня. Превалюють теми екології, народознавства та мистецтвознавства.

Особливе місце відводиться заходам, присвяченим звитяжному подвигу киян у роки Великої Вітчизняної війни. Проводяться уроки подвигу, вечори пам'яті, вечори-спогади, уроки патріотичного виховання, вечори-зустрічі з ветеранами, героїко-патріотичні години, виставки-реквієми.

Краєзнавча діяльність київських бібліотек здійснюється у взаємодії з іншими закладами та громадськими організаціями, що ведуть професійну краєзнавчу діяльність.

Бібліотеки ЦБС Голосіївського району співпрацюють з Національним музеєм народної архітектури та побуту України «Пирогів», що знаходиться на території цього району.

Бібліотеки ЦБС Деснянського району співробітничать із Музеєм історії Києва, зокрема проводять презентації

книг наукових співробітників музею. Спільно з громадськими організаціями району книгозбірні ініціювали та провели засідання круглого столу «Проблеми екології Києва та Деснянського району». А телевізійний канал «Глас» надав зі своїх архівів кінофотодокументи для організації віртуальних подорожей «Імена меценатів на мапі Києва». Часто до проведення масових заходів у бібліотеки району запрошуються працівники Національного музею українського народного декоративного мистецтва.

Любительські об'єднання користувачів бібліотек, котрі цікавляться історією столиці України, займають гідне місце в системі розвитку краєзнавства. Вже багато років поспіль плідно працює клуб шанувальників старого Києва в бібліотеці ім. В. Чкалова ЦБС Солом'янського району. Групи за інтересами «Киянин», «Я – українець», «Родень», «Український рік», «Україна козацька», «Дивоцвіт» об'єднують любителів історії Києва – користувачів бібліотек Дарницького району. З 2005 року при ЦРБ № 141 ЦБС Деснянського району працює краєзнавчий клуб «З любов'ю до рідного краю», в роботі якого беруть участь письменник П. Засенко та поетка Л. Мудрак, екскурсоводи, ветерани, кінознавці.

Бібліотеки сприяють реалізації творчого потенціалу користувачів не тільки через організацію діяльності клубів та груп за інтересами. У багатьох приміщеннях київських книгозбірень відкриваються мистецькі галереї, де експонуються художні полотна та фотографії як професійних майстрів, так і художників-аматорів. Постійно діюча картинна галерея є у відділі мистецтв Публічної бібліотеки імені Лесі Українки. Щоразу нові майстри пензля виставляють свої роботи у галереї «Образ» бібліотеки мистецтв Печерського району. Цього року у ЦБС Голосіївського району започатковано інноваційний проект із популяризації традиційного українського рукоділля – вишивання.

У ЦБС Солом'янського району було проведено конкурс на кращі краєзнавчі нариси «Наші вулиці вам розкажуть». Основною вимогою стало включення до них історичної довідки та соціально-ділової інформації. Працівниками ЦБС Дарницького району підготовлено інформ-досьє «Вулиці Дарницького району», що містить повний перелік вулиць району, історію їхнього виникнення та походження назв.

Бібліотеками Києва видано велику кількість інформаційно-бібліографічних посібників, присвячених окремим місцевостям, святиням, культовим спорудам, релігійним діячам, жінкам, чий імена увійшли в історію міста, меценатам і благодійникам усіх часів, видатним діячам у галузі медицини, освіти, науки тощо.

Все частіше створюються ретроспективні покажчики краєзнавчого характеру, серед них: довідник «Солом'янка: інформація для всіх», підготовлений силами працівників

ЦБС Солом'янського району; ретроспективний бібліографічний покажчик «Дорога довжиною в двадцятиліття» (до 20-річчя Деснянського району), краєзнавчий довідник «Деснянський район: з глибини століть – у сьогодення» про історію та сьогодення цього ж району (виданий і перевиданий з доповненням), бібліографічний довідник «Письменники Києва та Київщини», створені фахівцями ЦБС Деснянського району.

Фундаментальний бібліографічний покажчик «Образ ніжності святої (Поділ у творах художньої літератури та образотворчого мистецтва)» видано силами працівників ЦБС Подільського району. Анотоване видання, що вміщує 435 записів про книги, публікації у збірниках та періодичних виданнях, присвячено 80-річчю започаткування органів місцевого самоврядування. Систематично-тематичне розташування матеріалу зручне для використання, а в кожній рубриці витримано жанровий добір інформації.

У відділі мистецтв Публічної бібліотеки імені Лесі Українки зберігається безцінне книжкове зібрання нашого співвітчизника-українця, киянина Сергія Михайловича Лифаря. Колекція налічує 817 одиниць зберігання. І це лише невелика частина великої бібліотеки, яку митець збирав упродовж усього життя. На сайті бібліотеки (http://lucl.lucl.kiev.ua/muzeu/muzeu_ nter.html) виставлено віртуальну експозицію, що повністю присвячена цій колекції. Також, за допомоги спонсорів, бібліотекою видано каталог «Книжкова колекція Сержа Лифаря» (К., 2006. – 72 с.: іл.).

Активізувалася робота бібліотек із відновлення історії їхнього створення. В результаті пошукових робіт бібліотекарів в архівах встановлено дати заснування багатьох київських книгозбірень.

На основі документів, що розкривають історію бібліотек, їхній сучасний стан, послуги, котрі надаються населенню, створюються мультимедійні презентації. Так, виготовлено компакт-диск «Центральна районна бібліотека ім. М. О. Некрасова.: історія і сучасність» (Голосіївський район); бібліотеками ЦБС Оболонського району підготовлено презентацію щодо творчості Анни Ахматової, зокрема київського періоду її життя, а в рамках загальноміського святкування 120-річчя видатної поетеси в Національній філармонії України проведено презентацію бібліотеки її імені. Мультимедійні презентації «Поділ в історії Києва» та «Шляхом Ярослава Мудрого» демонструють на різних заходах працівники бібліотек ЦБС Подільського району.

Звичайно, в одній статті неможливо розкрити всю різноаспектну краєзнавчу роботу бібліотек. Багато зроблено, багато ще належить зробити. Ми звикли працювати на результат. А це – задоволення запитів користувачів, залучення нових користувачів, виховання патріотизму, любові і бережливого ставлення до рідної землі.

БІБЛІОТЕЧНІ ФОНДИ

КНИГИ – ВЗІРЦІ ПОЛІГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА У ФОНДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОУНБ ім. ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

КНИГА – явище унікальне. Її можна розглядати у багатьох аспектах – і як явище духовної культури, і як предмет матеріальної культури.

Книга – це не тільки інформація, пам'ятка історії, культури, це ще й пам'ятка книжкового мистецтва. І шанувальники книги, як правило, звертають увагу не лише на зміст і літературну досконалість твору, а й на художнє оздоблення книги та майстерність її виготовлення.

Такі видання, котрі є взірцями поліграфічного мистецтва минулого і сучасності, зберігаються і у відділі рідкісних видань Херсонської ОУНБ ім. Олесь Гончара.

Основа колекції складають перші надходження з часів заснування книгозбірні (1872), котрі потрапили до неї різними шляхами. Фонд бібліотеки на той час досить активно поповнювався за рахунок добровільних пожертвувань –

О. Сак